

PRAKSISOVERSIGT · ERSTATNINGSRET

Praksisoversigt over årsagsforbindelse, bevisbyrde og adækvans

Betingelselæren, bevisbyrdens placering og påregnelighed som selvstændig afgrænsning af tabet

Version 2 · Opdateret 16. jul. 2026 · 46 afgørelser · 1997-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Ud over et ansvarsgrundlag kræver dansk erstatningsret to selvstændige grundbetingelser: at der består årsagsforbindelse mellem den skadegørende handling og skaden (betingelselæren – ville skaden være undgået, hvis handlingen tænkes bort?), og at følgen er adækvat, dvs. påregnelig og ikke atypisk.

Begge er uskrevne retsgrundsætninger uden selvstændig paragraf i erstatningsansvarsloven, men de er forankret i lovbestemte formodnings- og bevislempelsesregler – først og fremmest formodningsreglen i [arbejdsskadesikringsloven § 12, stk. 2](#) og bevisreglerne i [klage- og erstatningsloven §§ 19-21](#). Praksis viser et gradueret bevisbyrdesystem: fra skadelidtes almindelige bevisbyrde, over bevislempelse ved klare fejl, til egentlig omvendt bevisbyrde ved grove fejl – mens adækvansen fungerer som en selvstændig ventil, der afskærer upåregnelige og atypiske følger.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Årsagsforbindelse og adækvans er to selvstændige grundbetingelser ud over ansvarsgrundlaget – begge skal være opfyldt, før der kan tilkendes erstatning.
- 02** Udgangspunktet er, at skadelidte bærer bevisbyrden for årsagsforbindelsen mellem den skadegørende handling og skaden.
- 03** Er der klart begået en ansvarspådragende fejl, som kunne have forårsaget skaden, lempes beviskravet, så der ikke kræves overvejende sandsynlighed, men alene "en vis større sandsynlighed".
- 04** Bevislempelse forudsætter, at der reelt består tvivl om årsagssammenhængen – udelukker den lægefaglige vurdering kausalitet, lempes bevisbyrden ikke, selv om der er begået en klar fejl.
- 05** Har skadevolder begået grove fejl, kan bevisbyrden vendes helt om, så skadevolder skal godtgøre, at tabet ville være indtrådt uanset fejlene.
- 06** I arbejdsskadesager gælder en lovfæstet formodningsregel: et påvist erhvervsevnetab, varigt mén eller dødsfald anses som følge af arbejdsskaden, medmindre overvejende sandsynlighed taler herimod.

-
- 07** Formodningsreglen omfatter også afledte følger i en anden legemsdel end den skadede og psykiske symptomer opstået efter en fysisk arbejdsskade.
-
- 08** Bevisbyrden for, at der skal foretages fradrag på grund af konkurrerende eller forudbestående årsager, påhviler arbejdsskademyndighederne – ikke tilskadekomne.
-
- 09** Opstår der lægelig tvivl om årsagssammenhængen i en arbejdsskadesag, skal tvivlen komme tilskadekomne til gode.
-
- 10** Fradrag for forudbestående lidelse kræver, at lidelsen har været symptomgivende før arbejdsskaden med lægelig dokumentation herfor, eller at der foreligger en sikker prognose for, at den ville have givet symptomer uanset skaden.
-
- 11** Spørgsmålet om årsagsforbindelse skal først afgøres, når en arbejdsskadesag er genoptaget – ikke som betingelse for selve genoptagelsen inden for 5-årsfristen.
-
- 12** PTSD og et længerevarende sygdomsforløb er ikke atypiske og dermed ikke upåregnelige følger af forsætlig vold.
-
- 13** Psykisk lidelse hos en tredjemand, der alene er vidne til en ulykke, falder uden for det påregnelige og erstattes ikke.
-
- 14** PTSD-diagnosen forudsætter en hændelse af exceptionel svær belastning – der findes en nedre grænse for, hvilke belastninger der lægefagligt kan udløse diagnosen.
-
- 15** Retslægerådets udtalelse tillægges afgørende vægt, og der kræves et sikkert grundlag for at tilsidesætte et sagkyndigt kollegialt nævns lægefaglige vurdering af kausaliteten.
-
- 16** En forbeholden skønserklæring, der kalder årsagssammenhængen "sandsynlig", men ikke kan gradueres, løfter ikke bevisbyrden for overvejende sandsynlighed.
-
- 17** Ved vurderingen af, om en hændelse er egnet til at forårsage skaden, skal det samlede hændelsesforløb inddrages – ikke kun det element, der ligger umiddelbart før smerten indtræder.
-
- 18** Officialprincippet forpligter myndigheden til at oplyse kausalitetsspørgsmålet tilstrækkeligt og til at begrunde, hvorfor den fraviger foreliggende lægelige erklæringer.
-

§ 1 To uskrevne grundbetingelser forankret i lovens ordlyd "som følge af skaden"

Erstatningsansvarslovens systematik forudsætter årsagsforbindelsen uden at definere den.

[Erstatningsansvarsloven § 1, stk. 1](#) bestemmer, at den erstatningsansvarlige skal betale erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, helbredelsesudgifter og andet tab **som følge af skaden** samt godtgørelse for svie og smerte. Formuleringen "som følge af" er det tekstlige anker for betingelseslæren (conditio sine qua non): et tab erstattes kun, hvis det ikke ville være indtrådt, dersom den skadegørende handling tænkes bort.

Adækvanskravet har ingen tekstlig forankring overhovedet. Det er en ren domstolsskabt afgrænsning, hvorefter kun påregnelige – ikke atypiske eller hændelige – følger erstattes. Højesteret behandler dog de to betingelser som klart adskilte og prøver dem hver for sig. I **BS-1971/2023-HJR** konstaterede Højesteret først årsagssammenhængen og derefter – som et selvstændigt led – påregneligheden:

Højesteret lægger endvidere som landsretten til grund, at Cs sygdomsforløb og udviklingen af PTSD er en følge af voldsudøvelsen. Dette bestyrkes af skønserklæringen af 8. august 2023. Der foreligger dermed årsagssammenhæng. Højesteret finder, at der også foreligger påregnelighed (adækvans).

De to betingelser supplerer ansvarsgrundlaget og gør det ikke overflødigt: selv en klart culpøs handling udløser intet ansvar, hvis kausaliteten svigter, og selv en bevist kausalitet afskæres, hvis følgen er upåregnelig. Selve ansvarsnormen behandles under [culpaansvar-uden-for-kontrakt](#).

Uden for erstatningsansvarslovens almindelige regler har lovgiver derimod kodificeret kausalitetsvurderingen på to centrale områder – arbejdsskader og patientskader – hvor bevisbyrden er flyttet eller lempet. Det er i samspillet mellem den uskrevne hovedregel og disse lovfæstede undtagelser, at praksis udfolder sig.

LOV

[Arbejdsskadesikringsloven § 12, stk. 2](#)[Erstatningsansvarsloven § 1, stk. 1](#)[Klage- og erstatningsloven § 20, stk. 1](#)

PRAKSIS

Højesteret · Statens regreskrav mod 12-årig efter vold mod lærer bortfaldt på grund af skadevolderens forhold og manglende betalingsevne 02.11.2023

§ 2 Udgangspunktet: skadelidte skal bevise årsagsforbindelsen

Hovedreglen er ubestridt: det er skadelidte, der skal føre bevis for, at skaden er en følge af den ansvarspådragende handling. I patientskadesager er kravet direkte lovfæstet i [klage- og erstatningsloven § 20, stk. 1](#), hvorefter erstatning kun ydes, hvis skaden **med overvejende sandsynlighed** er forvoldt på en af de i bestemmelsen nævnte måder. Praksis er rig på sager, hvor kravet ikke løftes:

Afgørelse	Påstået årsagskæde	Udfald
 herning-7-7-2021	Diagnoseforsinkelse hos lægevagten → gener efter blodprop i hjertet	Bevisbyrden ikke løftet
svendborg-22-3-2021	MOM-hofte → yderligere gener	Ikke bevis for årsagssammenhæng
esbjerg-22-2-2022	Behandlingsskade → smerter → kognitive gener	Kædebetragtning afvist
alborg-22-9-2017	Sugekopforløsning → hjerneskode med spastisk lammelse	Skade skyldtes mere sandsynligt blodprop/blødning under graviditeten
bornholm-20-3-2018	To patientskader à 5 % mén → invaliderende hovedpine	Hovedpine var spændingshovedpine, ikke skadesfølge

Sagen ved Retten i Esbjerg (**esbjerg-22-2-2022**) illustrerer, at en logisk holdbar kædebetragtning ikke i sig selv er bevis. Patienten gjorde gældende, at smerterne ubestridt skyldtes behandlingsskaden, at Retslægerådet havde kaldt de kognitive gener "sekundære til smertetilstanden", og at generne derfor måtte være en følge af skaden. Retten afviste, at en sådan kæde kunne overføres skematisk fra andre sager, og foretog i stedet en konkret bevisvurdering, hvor beviset ikke fandtes ført.

I **naestved-6-12-2021** blev kravet formuleret klart: patienten havde ikke med overvejende sandsynlighed godtgjort, at smertetilstanden i **det hele** var en følge af den anerkendte patientskade – nævnets fordeling af årsagen mellem patientskaden og grundlidelsen stod derfor ved magt. Tilsvarende blev det i **26er21** lagt til grund, at der ikke var grundlag for erstatning for erhvervsevnetab, selv om skadens følger efter Retslægerådets udtalelse var udvidet til også at omfatte en moderat forværring af ryggene.

Selve den beløbsmæssige opgørelse af de enkelte poster, når kausaliteten først er fastslået, behandles under [erhvervsevnetab](#) og [varigt-men-mengraderstatning](#).

LOV	Klage- og erstatningsloven § 19, stk. 1	Klage- og erstatningsloven § 20, stk. 1
PRAKSIS	Patienterstatning domme · Retten i Esbjerg frifinder Ankenævnet for Patienterstatningen – manglende bevis for årsagssammenhæng mellem behandlingsskade og kognitive gener 22.02.2022	
	Patienterstatning domme · Retten i Næstved frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen i sag om årsagssammenhæng mellem anerkendt patientskade og efterfølgende smertetilstand 06.12.2021	
	Patienterstatning domme · Retten i Herning frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen – patient havde ikke løftet bevisbyrden for årsagssammenhæng mellem diagnoseforsinkelse hos lægevagten og gener efter blodprop i hjertet 07.07.2021	
	Patienterstatning domme · Retten i Svendborg frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen: Ikke bevis for årsagssammenhæng mellem MOM-hofte og yderligere gener 22.03.2021	
	Patienterstatning domme · Byret frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen: Intet grundlag for erstatning for tab af erhvervsevne efter forsinket diagnosticering og forværrede rygger 30.09.2020	
	Patienterstatning domme · Retten på Bornholm frifandt Ankenævn for Patienterstatningen: To patientskader med hver 5 % méngrad havde ikke et sådant samspil, at den samlede méngrad oversteg summen 20.03.2018	
	Patienterstatning domme · Byret frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen i sag om hjerneskode efter sugekopforløsning – skade fandtes ikke overvejende sandsynligt forårsaget af fødslen 22.09.2017	

Bevislempelsen ved klare fejl – kravet om "en vis større sandsynlighed"

§ 3

Hvor der klart er begået en ansvarspådragende fejl, som kunne have forårsaget skaden, lempes beviskravet. Efter den standard, Højesteret fastlagde i **U.2019.3916H**, kræves da ikke overvejende sandsynlighed, men alene **en vis større sandsynlighed** for, at fejlen har forårsaget skaden.

Anvendelsen ses klart i **25er17** (Retten i Viborg). Patienten kontaktede lægevagten med føleforstyrrelser i armen og blev sendt hjem; først efter tre kontakter blev han akut indlagt med en blodprop. Patienterstatningen anerkendte forsinkelsen som patientskade efter [klage- og erstatningsloven § 20, stk. 1, nr. 1](#), men ankenævnet fastholdt et varigt mén på 35 % ud af et samlet mén på 100 % – svarende til den erfaringsmæssige reduktion på ca. 1/3 ved rettidig trombolyselbehandling. Retslægerådet støttede, at patienten burde have været indlagt allerede ved første telefonkontakt, og retten fandt dette en **klar fejl**. Herefter blev beviskravet lempet:

Den tvivl der består med hensyn til årsagssammenhængen, skal komme A til gode.

Retten forhøjede det varige mén fra 35 % til 70 % – en fordobling, der direkte kan henføres til bevislempelsen.

Lempelsen er dog ikke automatisk. **naestved-6-12-2021** viser den afgørende begrænsning: Retslægerådets svar gav grundlag for at konstatere, at der ved behandlingen var begået en **klar lægelig fejl** – og alligevel blev bevisbyrden ikke lempet.

Retten fandt ikke, at der var grundlag for bevislempelse i sagen. Det skyldtes Retslægerådets vurdering af årsagssammenhængen.

Mønsteret er dermed: bevislempelse forudsætter, at der **reelt består tvivl** om kausaliteten, som lempelsen kan afgøre til skadelidtes fordel. Har den lægefaglige vurdering allerede afklaret, at fejlen ikke forårsagede skaden – eller kun forårsagede en del af den – er der ingen tvivl at lempe. Fejlens grovhed alene åbner altså ikke for lempelse; det gør kun kombinationen af en klar fejl **og** en uafklaret kausalitet.

LOV

Erstatningsansvarsloven § 4

Klage- og erstatningsloven § 20, stk. 1

PRAKSIS

Patienterstatning domme · Forsinket indlæggelse ved blodprop: Retten forhøjede varigt mén fra 35 % til 70 % efter lempelse af beviskrav for årsagssammenhæng 16.12.2022

Patienterstatning domme · Retten i Næstved frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen i sag om årsagssammenhæng mellem anerkendt patientskade og efterfølgende smertetilstand 06.12.2021

§ 4 Egentlig omvendt bevisbyrde ved grove fejl – BS-17375/2025-HJR

Ved siden af bevislempelsen står den skarpere retsfølge: at bevisbyrden vendes helt om. Højesterets dom af 9. december 2025 i **BS-17375/2025-HJR** er den principielle afgørelse – dommen har et selvstændigt afsnit om årsagsforbindelse og adækvans.

Sagen udsprang af en advokatundersøgelse, som advokat B gennemførte for TV 2 i efteråret 2020 efter indberetninger fra to tidligere praktikanter om seksuelle krænkelse begået af tv-værten A i 2001 og 2003. Højesteret identificerede en række kvalificerede mangler:

- **Utilstrækkelig konkretisering** af de handlinger, der bar konklusionen om seksuel chikane.
- **Fejlagtig retlig definition** – advokaten lagde til grund, at en handling udgør seksuel chikane alene fordi den opleves som krænkende, hvilket strider mod ligebehandlingsloven, hvor den subjektive oplevelse er udgangspunktet, men ikke i sig selv tilstrækkelig.
- **Manglende opfølgning på modstridende forklaringer** – navnlig vidnet E's forklaring, der stred mod C's beskrivelse af forløbet i 2001, blev ikke forelagt for kontradiktion.
- **Bevismæssige udfordringer** – hændelserne lå 17-19 år tilbage uden tidsnære objektive beviser.

Advokaten havde tilsidesat en skærpet omsorgspligt, og fejlene blev betragtet som **grove**. Det udløste den processuelle konsekvens, at advokat B skulle bevise, at tabet ville være indtrådt uanset fejlene – hvilket ikke lykkedes. Højesteret fandt klar årsagsforbindelse mellem de mangelfulde undersøgelsesmetoder og As afskedigelse, tab af omdømme og psykiske skader, og de påståede tab blev anset for **påregnelige** konsekvenser af den ansvarspådragende adfærd. A blev tilkendt 1.990.602,65 kr. i erstatning samt 443.000 kr. i sagsomkostninger for landsret og Højesteret.

Dommen skal ses i forlængelse af **BS-33382/2024-HJR**, hvor Højesteret i den disciplinære sag om samme undersøgelse fastslog de principielle krav til advokatundersøgelser efter [retsplejeloven § 126, stk. 1](#): den undersøgte skal have adgang til advokatens oplysninger om vedkommende, og forud for afrapportering skal han oplyses om, hvilke konkrete handlinger advokaten mener er foretaget, hvilke regler der anses for overtrådt, og hvorfor.

Retsstillingen kan herefter opstilles som en trappe:

Fejlens karakter	Beviskrav for årsagsforbindelse	Hvem bærer risikoen for tvivl
Ingen kvalificeret fejl	Overvejende sandsynlighed	Skadelidte
Klar ansvarspådragende fejl + reel tvivl	En vis større sandsynlighed	Skadevolder (delvist)
Grove fejl	Omvendt – skadevolder skal bevise, at tabet var indtrådt alligevel	Skadevolder (fuldt)

LOV

[Erstatningsansvarsloven § 1, stk. 1](#)
[Retsplejeloven § 126, stk. 1](#)

PRAKSIS

Højesteret · Erstatningsansvar for advokat i forbindelse med mangelfuld advokatundersøgelse af seksuel chikane (A mod Advokat B)

09.12.2025

Højesteret · Højesterets fastlæggelse af erstatningsopgørelse ved mangelfuld advokatrådgivning om ejendomsstatus

29.11.2018

§ 5 Formodningsreglen i arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2

På arbejdsskadeområdet har lovgiver vendt udgangspunktet. [Arbejdsskadesikringsloven § 12, stk. 2](#) bestemmer:

Et påvist tab af erhvervsevne, et varigt men eller en persons død anses for at være en følge af arbejdsskaden, medmindre overvejende sandsynlighed taler herimod, eller andet er fastsat i denne lov.

Bestemmelsen skal læses sammen med [§ 12, stk. 1](#), hvorefter erstatning kan nedsættes eller bortfalde, hvis tilskadekomnes aktuelle lægelige eller sociale situation ikke udelukkende kan henføres til arbejdsskaden.

Reglen er ikke ny. Af forarbejderne til lovforslaget om arbejdsskadesikring (L 216, 2002-03) fremgår om § 12 kort og præcist:

Bestemmelsen i stk. 1 afløser gældende lovs § 26. Bestemmelsen i stk. 2 svarer til gældende lovs § 13.

Formodningsreglen i stk. 2 viderefører altså uændret § 13 i den tidligere lov om sikring mod følger af arbejdsskade – en kontinuitet, der gør ældre praksis om § 13 direkte anvendelig. Reglen indgår i den bredere systematik, som de almindelige bemærkninger til arbejdsskadereformen beskriver: anerkendelse forudsætter ikke, at arbejdsgiver har handlet ansvarspådragende, men at skaden er forårsaget af arbejdet eller de forhold, hvorunder det foregår – arbejdsgiveren hæfter på objektivt grundlag. Reformens erklærede sigte var "et mere retfærdigt og gennemskueligt system, der vil føre til anerkendelse af flere arbejdsskader".

Den praktiske konsekvens er, at **bevisbyrden for fradrag påhviler myndighederne**. I **U-6-98** underkendte Højesteret Ankestyrelsens fradrag for en forudbestående rygdefekt (arkolyse og olistese) hos en kvinde, der i 1987 faldt bagover under arbejdet. Nakkegenerne blev med rette holdt uden for méngraden, fordi Retslægerådet fandt sammenhængen usandsynlig – formodningsreglens undtagelse var opfyldt. Men for lændegenerne gjaldt det modsatte:

Der havde derfor ikke været grundlag for ved fastsættelsen af méngraden at foretage noget fradrag i anledning af den forudbestående rygdefekt.

Méngraden blev forhøjet fra 12 % til 15 %. Sagen viser reglens tosidethed: den skærer klart usandsynlige følger fra, men beskytter tilskadekomne mod fradrag, der ikke er understøttet af overvejende sandsynlighed.

At undlade at anvende reglen er en **retlig fejl**. I **U-15-02** havde Arbejdsskadestyrelsen fastsat et erhvervsevnetab på 35 % uden at anvende bevisreglen i § 13 på en forudbestående ryglidelse. Ankestyrelsen fastslog, at dette var en retlig fejl, som styrelsen var berettiget til at rette under genvurderingen – også til skade for sikrede, hvor tabet blev reduceret til 25 %.

Formodningsreglens **placering i sagsforløbet** blev afklaret ved Højesterets dom af 22. april 2009, refereret i Ankestyrelsens principafgørelse **146-09**. Ankestyrelsens hidtidige praksis (U-2-04 og U-3-04), hvorefter årsagssammenhængen skulle vurderes allerede ved afgørelsen om genoptagelse, var ikke i overensstemmelse med loven:

Der skal således ikke ved afgørelsen om genoptagelse inden for 5 års fristen foretages nogen vurdering af spørgsmålet om årsagsforbindelse mellem arbejdsskaden og de ændrede forhold.

Genoptagelse inden for 5-årsfristen beror alene på, om der er sket væsentlige ændringer af de helbredsmæssige og/eller erhvervsmæssige forhold. Først når sagen **er** genoptaget, afgøres årsagsspørgsmålet – og da under hensyntagen til formodningsreglen. Efter fristens udløb skifter billedet igen, jf. **174-11** om bevisbyrden for årsagssammenhæng ved genoptagelse efter 5-årsfristens udløb. Samspillet med forældelse – der i øvrigt hører under subjectet forældelse-af-erstatningskrav – er behandlet i **3-17**, hvorefter genoptagelsesvurderingen går forud for forældelsesvurderingen, fordi der ikke er nogen fordring at forælde, hvis der ikke er stiftet et krav.

LOV

[Arbejdsskadesikringsloven § 12, stk. 1, 2](#)
[Arbejdsskadesikringsloven § 17](#)
[Arbejdsskadesikringsloven § 18](#)

PRAKSIS	Ankestyrelsen · Genoptagelse og forældelse i arbejdsskadesager: Samspillet mellem nye krav og myndighedsfejl	01.01.2017
	Ankestyrelsen · Vurdering af tab af erhvervsevne og årsløn ved arbejdsskade under arbejde med løntilskud	01.01.2013
	Ankestyrelsen · Arbejdsskade: Bevisbyrde for årsagssammenhæng ved genoptagelse efter udløb af 5-års fristen for varigt mén	01.01.2011
	Ankestyrelsen · Højesteretsdom ændrer praksis for genoptagelse af sager om tab af erhvervsevne inden for 5-års fristen	01.01.2009
	Ankestyrelsen · Fastsættelse af årsløn og erhvervsevnetab ved arbejdsskade i fleksjob	01.01.2007
	Ankestyrelsen · Forvaltningsretlig genoptagelse af sag om erhvervsevnetab uafhængigt af arbejdsskadesikringslovens specifikke genoptagelsesregel	01.01.2005
	Ankestyrelsen · Genvurdering af arbejdsskadesager: Hjemmel til at ændre afgørelse til skade for sikrede ved retlig fejl	01.01.2002
	Ankestyrelsen · Højesterets afgørelse om méngrad og fradrag for forudbestående rygdefekter i arbejdsskadesager	01.01.1998

Formodningsreglens rækkevidde: afledte følger og psykiske symptomer

§ 6

Ankestyrelsen har i to principmeddelelser strakt formodningsreglen ud over den umiddelbart skadede legemsdel og ud over det fysiske.

Afledte følger. I 2-22 fastslog Ankestyrelsen, at reglen også gælder gener, der opstår i en anden legemsdel end den oprindeligt skadede – typisk som følge af kompensation eller aflastning:

Tilskadekomnes samlede varige mén er en følge af den anerkendte arbejdsskade, med mindre overvejende sandsynlighed taler imod. Denne formodningsregel gælder også i forhold til afledte følger.

De tre sager tegner grænsen skarpt:

Oprindelig skade	Påstået afledt følge	Udfald
Fodskade	Albuelidelse efter fire års intensiv brug af krykker	Anerkendt – partiel lammelse af albuenerven som følge af nødvendigt hjælpemiddel
Højre knæ (ACL-læsion)	Smerter i venstre knæ og hofte	Afvist – hovedskadens følger for beskedne til at skabe aflastningsbehov
Højre hælpudd	Krampe i højre ben / lænderygmerter	Krampe anerkendt , lænderygmerter afvist

Ankestyrelsen understregede to bærende principper: gener, der er afledt af tilskadekomnes **nødvendige brug af hjælpemidler**, kan som udgangspunkt erstattes, hvis de indtræder i tæt tilknytning til skaden – men efter generel lægefaglig viden opstår der som udgangspunkt ikke varige skader i en ikke-skadet legemsdel på grund af et ændret bevægemønster. Afgørende er, om hovedskadens følger var omfattende nok til at skabe et reelt aflastningsbehov. Og hvor lægelig tvivl opstår, **skal den komme tilskadekomne til gode**.

Psykiske symptomer efter fysisk skade. I 9-23 blev reglen udstrakt til erhvervsevnenedsættende psykiske symptomer efter en anerkendt fysisk arbejdsskade:

Tilskadekomnes samlede tab af erhvervsevne er en følge af den anerkendte arbejdsskade, medmindre oplysninger i sagen godtgør, at hele eller dele af erhvervsevnetabet med overvejende sandsynlighed skyldes andre forhold end arbejdsskaden.

Ankestyrelsen opstillede fire vurderingselementer for konkurrerende årsager: **tidsmæssig sammenhæng** (tiden fra skaden til symptomernes opståen), **skadens karakter** (omfang og indvirkning på daglig livsførelse), **konkurrerende belastninger** (skilsmisse, dødsfald, økonomi) og **forudbestående sygdom**.

De to sager illustrerer forskellen. I sag 1 blev et samlet erhvervsevnetab på 85 % nedsat til 45 %, fordi PTSD-symptomerne centrerede sig om mareridt og flashbacks fra fortiden, og tilstanden var forværret yderligere efter et voldeligt overfald – altså uafhængigt af arbejdsskadens følger. I sag 2 blev der **ikke** foretaget fradrag, selv om borgeren havde haft depressive symptomer forud for skaden; disse var ikke erhvervshindrende, og de nuværende kognitive og psykiske symptomer blev anset for en følge af den anerkendte kroniske smertetilstand og den langvarige sygemelding.

Det afgørende er ansvarsfordelingen for beviset: **det er arbejdsskademyndighedernes ansvar at bevise**, at hele eller dele af erhvervsevnetabet med overvejende sandsynlighed skyldes andre forhold, før et fradrag kan foretages. Kan det ikke afgøres med overvejende sandsynlighed, skal det lægges til grund, at symptomerne skyldes arbejdsskaden.

Arbejdsskadesikringsloven § 18

- PRAKSIS** **Ankestyrelsen** · Erstatning for tab af erhvervsevne: Anvendelse af formodningsreglen ved psykiske symptomer efter fysisk arbejdsskade 01.01.2023
- Ankestyrelsen** · Formodningsreglen i arbejdsskadesager gælder også for afledte følger af en anerkendt skade 01.01.2022

Bevisreglerne i patientskadesager efter klage- og erstatningsloven §§ 19-21

Patientskadeordningen – tidligere patientforsikringsloven § 16, nu [klage- og erstatningsloven §§ 19-21](#) – bygger på et objektiveret ansvar, men fastholder et selvstændigt kausalitetskrav.

[§ 19, stk. 1](#) afgrænser personkredsen (skader påført ved undersøgelse, behandling el.lign. på sygehus, i den præhospitale indsats mv.), mens [§ 20, stk. 1](#) opstiller de fire anerkendelsesgrundlag under et fælles beviskrav om **overvejende sandsynlighed**:

- Specialistreglen** – en erfaren specialist ville have handlet anderledes, hvorved skaden ville være undgået.
- Apparaturreglen** – fejl eller svigt i teknisk apparatur.
- Alternativreglen** – skaden kunne efterfølgende vurderet være undgået ved en anden, lige så effektiv metode.
- Tålereglen** – infektioner eller komplikationer mere omfattende, end hvad patienten med rimelighed må tåle, under hensyn til skadens alvor, patientens sygdom og helbredstilstand samt skadens sjældenhed.

[§ 21, stk. 1](#) indeholder en væsentlig indskrænkning: skade som følge af, at der **ikke er stillet en rigtig diagnose**, erstattes kun efter § 20, stk. 1, nr. 1 og 2. Diagnoseforsinkelse kan altså ikke bæres af tåle- eller alternativreglen – kausaliteten skal knyttes til specialistsvigt eller apparaturfejl. Det forklarer, hvorfor diagnoseforsinkelsessager som **herning-7-7-2021** og **25er17** står og falder med, om en erfaren specialist ville have handlet anderledes.

Proceskravet til domstolsprøvelsen er strengt. Ankenævnet for Patienterstatningen er et **sagkyndigt kollegialt rekursorgan** med lægevidenskabelige medlemmer, og som formuleret i **esbjerg-22-2-2022**:

Der skal foreligge et sikkert grundlag for at tilsidesætte ankenævnets afgørelser.

Dertil kommer en tidsmæssig begrænsning, jf. **26er04**: domstolens prøvelse sker på grundlag af patientens forhold **på tidspunktet for nævnets afgørelse**. En mor, hvis livmoder bristede inden kejsersnit, fik i byretten medhold i, at hun var påført PTSD som følge af behandlingen – men landsretten ophævede dette, fordi der ikke for nævnet forelå oplysninger om, at de diagnostiske kriterier for PTSD var opfyldt på afgørelsestidspunktet, og nævnet ikke havde anledning til at indhente yderligere. Samme princip om prøvelsesgrundlaget ses i **naestved-6-12-2021**, hvor en MR-skanning foretaget efter nævnets afgørelse ikke kunne inddrages, og i **26er33**, hvor en allerede inddraget udtalelse fra Retslægerådet ikke udgjorde en ny og væsentlig oplysning, der kunne begrunde genoptagelse.

LOV

[Klage- og erstatningsloven § 19, stk. 1](#)
[Klage- og erstatningsloven § 20, stk. 1](#)
[Klage- og erstatningsloven § 21, stk. 1](#)

- PRAKSIS** **Patienterstatning domme** · Forsinket indlæggelse ved blodprop: Retten forhøjede varigt mén fra 35 % til 70 % efter lempelse af beviskrav for årsagssammenhæng 16.12.2022

Patienterstatning domme · Retten i Esbjerg frifinder Ankenævnet for Patienterstatningen – manglende bevis for årsagssammenhæng mellem behandlingsskade og kognitive gener	22.02.2022
Patienterstatning domme · Retten i Næstved frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen i sag om årsagssammenhæng mellem anerkendt patientskade og efterfølgende smertetilstand	06.12.2021
Patienterstatning domme · Mor til barn med alvorlig fødselsskade fik ikke erstatning for egne psykiske følger – landsretten lagde vægt på ankenævnets beslutningsgrundlag	09.11.2021
Patienterstatning domme · Retten i Herning frifandt Ankenævnet for Patienterstatning – patient havde ikke løftet bevisbyrden for årsagssammenhæng mellem diagnoseforsinkelse hos lægevagten og gener efter blodprop i hjertet	07.07.2021
Patienterstatning domme · Østre Landsret stadfæstede afslag på genoptagelse af patientskadesag – Retslægerådets udtalelse var allerede inddraget og udgjorde ikke væsentlige nye oplysninger	16.04.2019

§ 8 Konkurrerende og forudbestående skadesårsager

Kollisionen mellem princippet om at "tage skadelidte som han er" og kravet om, at hændelsen reelt skal have forværret tilstanden, er kausalitetslærens vanskeligste felt.

Skadelidtes særlige sårbarhed skærper ikke kausalitetskravet – men kan forøge erstatningen. I Højesterets sag **142/1996** var en irakisk flygtning, tidligere tortureret og med PTSD-lignende symptomer, udsat for 30 dages ulovlig frihedsberøvelse på grund af en politifejl:

Det må lægges til grund, at E's psykiske tilstand forud for den ulovlige frihedsberøvelse var dårlig, og at dette havde sammenhæng med omstændighederne i forbindelse med hans fængselsophold i Irak og Syrien. Det må på denne baggrund antages, at den ulovlige frihedsberøvelse har været ekstraordinært belastende for ham.

Netop den forudbestående sårbarhed begrundede en **forhøjelse** af godtgørelsen fra den administrative takst på 16.750 kr. til 30.000 kr.

Men den forudbestående lidelse kan også bære følgen alene. I **vestre-landsret-12-4-2018** og **esbjerg-16-1-2015** (samme sagskompleks om forsinket livmoderhalskræftdiagnose) blev patientens svære depression ikke anset for en følge af patientskaden, men af hendes tidligere depressioner og selvmordsforsøg med deraf følgende disponering. De lægesagkyndige vurderede, at diagnoseforsinkelsens psykiske følger **højest havde udgjort 10 procent af årsagen** til den aktuelle tilstand – og da erhvervsevnetabet alene knyttede sig til de psykiske eftervirkninger, faldt det under minimumsgrænsen på 15 % i [erstatningsansvarsloven § 5, stk. 3](#).

Tilsvarende afviste Erstatningsnævnet i **14-520-04784** en sygeperiode på 2,5 år efter to knyttnæveslag, fordi ansøgeren allerede var sygemeldt med rygproblemer og netop havde gennemgået en stivgørende rygoperation. I **100690** afviste Ankenævnet for Forsikring mén efter to faldulykker, da klageren allerede i 2011 havde slidgigt i knæet, og lænderygsgenerne udviklede sig over tid.

De administrative fradragsregler. Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings [méntabel](#) opstiller en klar tærskel, når arbejdsskaden rammer et område, der i forvejen er varigt skadet:

Frdrag i ménprocenten kan kun ske, hvis sygdommen/skaden har været symptomgivende før arbejdsskaden og der er lægelig dokumentation for dette, eller der foreligger en sikker prognose for, at sygdommen/skaden ville have givet symptomer, selv om arbejdsskaden ikke var sket.

Myndigheden kan da vælge mellem to teknikker: fastsætte en samlet ménprocent og skønsmæssigt udskille den del, der skyldes skaden (fx samlet 15 % minus 5 % for forudbestående = 10 %), eller helt se bort fra den

forudbestående lidelse. Omvendt kan en forudbestående invaliditet **forhøje** ménprocenten, jf. [méntabellens afsnit 4.1](#) – fx ved tab af en tommelfinger, hvis den anden hånd mangler i forvejen.

For erhvervsevnetabet præciserer [E-tabsvejledningen](#), at der ud over helbredsmæssige forhold også kan foreligge **ikke-helbredsmæssige** konkurrerende årsager – tilskadekomnes sociale forhold – som særligt får vægt, hvor arbejdsskadens følger er begrænsede. [Vejledningen om sygdomme uden for fortegnelsen](#) sonderer systematisk mellem *forudbestående* sygdom (til stede før påvirkningen) og *konkurrerende* sygdom (anden sygdom, der giver samme symptomer eller virker ind på tilstanden).

At kausaliteten kan **fordeles** frem for at være alt-eller-intet, ses i **U-3-07**, hvor Ankestyrelsen skønnede, at arbejdsskadens følger var **halvdelen** af årsagen til, at en lærer med forudbestående hjerneskade måtte ophøre i sit fleksjob, og fastsatte erhvervsevnetabet til 50 %. Samme delvise tilgang bar **naestved-6-12-2021**, hvor smertetilstanden blev tilskrevet både patientskaden og grundlidelsen.

Flere skadesbegivenheder. Hvor tabet udspringer af flere begivenheder, opstår spørgsmålet om udskillelse – behandlet i **BS-41492/2019-HJR** om prøvelsesret i regressager efter offererstatningsloven og årsagssammenhæng ved flere skadesbegivenheder.

LOV	Arbejdsskadesikringsloven § 12, stk. 1	Erstatningsansvarsloven § 5, stk. 3
	Offererstatningsloven § 14, stk. 1	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets dom om prøvelsesret i regressager efter offererstatningsloven og årsagssammenhæng ved flere skadesbegivenheder	14.05.2020
	Højesteret · Højesterets afgørelse om godtgørelse for ulovlig frihedsberøvelse og særlige psykiske belastninger	12.09.1997
	Patienterstatning domme · Retten i Næstved frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen i sag om årsagssammenhæng mellem anerkendt patientskade og efterfølgende smertetilstand	06.12.2021
	Patienterstatning domme · Vestre Landsret stadfæstede afslag på yderligere varigt mén og erhvervsevnetab efter forsinket diagnosticering af livmoderhalskræft – depression og kognitive gener ikke overvejende forårsaget af patientskaden	12.04.2018
	Patienterstatning domme · Retten i Esbjerg frifandt Patientskadeankenævnet: Forsinket livmoderhalskræftdiagnose gav ikke ret til erhvervsevnetabserstatning – depression skyldtes tidligere psykisk sygdom, ikke patientskaden	15.01.2015
	Ankenævnet for Forsikring · Afvisning af erstatning for varigt mén efter faldulykker - Forudbestående slidgigt og manglende årsagssammenhæng	07.08.2024
	Ankestyrelsen · Fastsættelse af årsløn og erhvervsevnetab ved arbejdsskade i fleksjob	01.01.2007
	Erstatningsnævnet · Vurdering af årsagssammenhæng ved voldsepisode og betydningen af forudbestående ryglidelser for erstatningsudmåling	14.07.2018

§ 9 Retslægerådet og syns- og skønserklæringernes vægt i kausalitetsvurderingen

Kausalitet i personskadesager er i praksis et lægefagligt spørgsmål, og Retslægerådets udtalelse er derfor det tungeste bevismiddel. Praksis viser, at rådets svar reelt afgør sagerne – i begge retninger.

Rådet kan bære en afvisning. I **alborg-22-9-2017** fandt retten med henvisning til Retslægerådets udtalelser ikke grundlag for at tilsidesætte nævnets vurdering af, at et barns hjerneskade efter sugekopforløsning ikke med overvejende sandsynlighed skyldtes fødslen, men snarere en blodprop eller blødning opstået under graviditeten. I **bornholm-20-3-2018** afviste rådet punkt for punkt, at kikkertoperationen kunne udløse Horners syndrom,

og at syndromet var årsag til hovedpinen – der var formentlig tale om spændingshovedpine. I **26er37** og **ostre-landsret-7-1-2016** – begge om selvmord – lagde retterne afgørende vægt på rådets udtalelser: i den første skyldtes selvmordet med overvejende sandsynlighed en akut forværring af den psykiske sygdom, som ikke kunne forudsiges; i den anden var observationsniveauet på en lukket psykiatrisk afdeling i overensstemmelse med specialiststandarden, og patienten var senest tilset en halv time før, han blev fundet livløs.

Rådet kan bære en bevislempelse. I **25er17** var det netop rådets støtte til, at patienten burde have været indlagt ved første telefonkontakt, der gjorde fejlen "klar" og åbnede for lempelsen.

Rådet trumfer andre sagkyndige. To sager viser, at Retslægerådet står over Arbejdsmarkedets Erhvervssikring i den bevismæssige rangorden. I **vestre-landsret-27-8-2021** havde AES to gange udtalt sig imod ankenævnet og vurderet et varigt mén på 5 % med årsagssammenhæng til patientskaden. Landsretten fandt imidlertid, at AES' konklusion **ikke havde støtte i Retslægerådets besvarelse**, og stadfæstede frifindelsen. Samme mønster i **glostrup-28-11-2019**, hvor rettens vurdering af årsagssammenhæng blev lagt på Retslægerådets udtalelse frem for AES'.

En forbeholden erklæring løfter ikke bevisbyrden. **vestre-landsret-22-4-2021** er instruktiv. Patienten havde fået anerkendt en fejloperation i hånden med varige smerter (30 % mén, 35 % erhvervsevnetab) og krævede yderligere erstatning for psykiske gener. Retslægerådet udtalte:

En årsagssammenhæng mellem patientskaden og de psykiske gener var sandsynlig, men det var ikke muligt at fastlægge en graduering af årsagssammenhængen.

"Sandsynlig, men ikke graduérbar" rakte ikke til overvejende sandsynlighed, og landsretten frifandt nævnet under henvisning til karakteren af den fysiske skade og kravet om et sikkert grundlag for at tilsidesætte nævnet.

Rådet definerer også diagnosens nedre grænse. I Erstatningsnævnets sag **13-520-00526** havde Arbejdsskadestyrelsen anerkendt PTSD med 10 % mén hos en pædagog, der fik et slag i brystet og en albue i mellemgulvet. Retslægerådet afviste diagnosen: PTSD forudsætter en hændelse af "exceptionel svær belastning (af katastrofekarakter)", og der findes dermed en nedre grænse for, hvilke belastninger der kan udløse den. Rådet fandt det dog meget sandsynligt, at der forelå en længerevarende tilpasningsreaktion, og nævnet tilkendte godtgørelse for svie og smerte efter [erstatningsansvarsloven § 4](#). I **14-520-04089** anvendte nævnet rådet omvendt – til at fastslå, om et hovedtraume overhovedet stammede fra en strafbar handling frem for et fald.

Syn og skøn spiller samme rolle ved domstolene. I **BS-1971/2023-HJR** bestyrkedes årsagssammenhængen mellem voldsudøvelsen og lærerens PTSD netop af skønserklæringen af 8. august 2023.

LOV	Erstatningsansvarsloven § 4	Klage- og erstatningsloven § 20, stk. 1	
PRAKSIS	Højesteret · Statens regreskrav mod 12-årig efter vold mod lærer bortfaldt på grund af skadevolderens forhold og manglende betalingsevne		02.11.2023
	Patienterstatning domme · Patienterstatning: Selvmord skyldtes akut forværring af psykisk sygdom – ikke den modtagne behandling		07.05.2026
	Patienterstatning domme · Forsinket indlæggelse ved blodprop: Retten forhøjede varigt mén fra 35 % til 70 % efter lempelse af beviskrav for årsagssammenhæng		16.12.2022
	Patienterstatning domme · Stadfæstelse af afslag på patienterstatning – AES' vurdering af årsagssammenhæng havde ikke støtte i Retslægerådets svar		27.08.2021
	Patienterstatning domme · Vestre Landsret frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen i sag om psykisk følgeskade efter anerkendt fejloperation i hånd		22.04.2021

Patienterstatning domme · Retten i Glostrup frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen i sag om udmåling af varigt mén – Retslægerådets vurdering af årsagssammenhæng lagt til grund frem for AES	28.11.2019
Patienterstatning domme · Retten på Bornholm frifandt Ankenævn for Patienterstatningen: To patientskader med hver 5 % méngrad havde ikke et sådant samspil, at den samlede méngrad oversteg summen	20.03.2018
Patienterstatning domme · Byret frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen i sag om hjerneskode efter sugekopforløsning – skade fandtes ikke overvejende sandsynligt forårsaget af fødslen	22.09.2017
Patienterstatning domme · Frifindelse i patientskadesag om selvmord under indlæggelse på lukket psykiatrisk afdeling – observationsniveau og behandlingsforløb var i overensstemmelse med specialiststandard	07.01.2016
Erstatningsnævnet · Vurdering af årsagssammenhæng ved hovedtraume og krav om erstatning efter vold	14.07.2018
Erstatningsnævnet · Vurdering af PTSD-diagnose og krav til hændelsens karakter ved voldsepisode på institution	19.11.2015

§ 10 Adækvans: påregnelighed som selvstændig afgrænsning af tabet

Selv hvor årsagsforbindelsen er bevist, afskærer adækvanskravet upåregnelige og atypiske følger. Praksis tegner en klar linje mellem den **direkte skadelidte**, hvis psykiske følger sjældent er upåregnelige, og **tredjemand**, hvis følger typisk falder uden for.

PTSD er ikke en upåregnelig følge af forsætlig vold. BS-1971/2023-HJR er den centrale afgørelse. En 12-årig dreng i en specialklasse overfaldt i maj 2014 sin lærer C med slag og spark; C blev sygemeldt, og AES anerkendte i 2018 hendes PTSD som arbejdsskade. Da Civilstyrelsen søgte regres for de udbetalte 92.813,51 kr., bestred A og hans mor både årsagsforbindelsen og påregneligheden. Højesteret afviste begge indsigelser:

Højesteret finder, at der også foreligger påregnelighed (adækvans). Det bemærkes herved, at Cs sygdomsforløb og udviklingen af PTSD ikke kan anses for atypiske følger af den forsættlige vold.

Bemærkelsesværdigt er, at regreskravet **alligevel** bortfaldt – men på et helt andet grundlag: lempelsesreglen i [erstatningsansvarsloven § 24 a](#), 2. pkt. Højesteret lagde vægt på, at A var 12 år med dokumenterede kognitive udfordringer, at de vidtrækkende psykiske følger kun kunne tilregnes ham som uagtsomme, at han som 21-årig ikke havde realistisk mulighed for at afvikle gælden, og at C allerede var sikret via offererstatningsordningen. Adækvansen var altså opfyldt; det var billighedshensynet, der bar resultatet. Da hovedkravet bortfaldt, bortfaldt også moderens hæftelseskrav.

Tredjemands psykiske lidelse er upåregnelig. I BS-38951/2020-HJR fastslog Højesteret, at et ansvarsforsikringsselskabs erstatningspligt ved færdselsuheld efter [færdselsloven § 101, stk. 1](#) ikke omfattede psykisk lidelse hos et vidne til ulykken. Grænsen er dog ikke rent formel. Erstatningsnævnet anerkendte i **15-520-08348** psykiske skader hos to ansatte på et forsorgshjem, som ikke selv var mål for knivangrebet, men som ydede livreddende førstehjælp, mens gerningsmanden fortsat var i umiddelbar nærhed. Nævnet lagde vægt på den tætte tidsmæssige og fysiske sammenhæng, den aktive involvering og at de reelt havde oplevet at være i **livsfare**. Modsat i **16-520-10292**, hvor en mor med PTSD efter en påsat brand i en udlænge fik afslag: en farlighedserklæring viste, at branden ville have været meget lang tid om at brede sig til stuehuset, og der forelå ingen nærliggende fare for fysisk overlast.

Mønsteret er, at det ikke er vidne-*rollen* som sådan, men fraværet af **nærliggende fare for egen person**, der bryder adækvansen.

Kædens længde. Sag 23/2010 angår påregneligheden af posttraumatisk belastningsreaktion efter en vådeskudsulykke og af en senere psykisk lidelse som følge af den efterfølgende retssag – dvs. spørgsmålet om, hvor langt ud i årsagskæden ansvaret rækker, og hvornår en efterfølgende begivenhed bryder påregneligheden.

Ansvarets ydergrænse opad. I **BS-17375/2025-HJR** blev afskedigelse, tab af omdømme og psykiske skader anset for påregnelige konsekvenser af en grovt mangelfuld advokatundersøgelse – adækvansen strækker sig altså også til rene formuetab og omdømmetab, når fejlsens karakter gør netop disse følger nærliggende.

Forsæt og påregnelighed hos utilregnelige. I **Sag 298/2016** fastslog Højesteret, at de subjektive strafbarhedsbetingelser skal vurderes **objektivt**, når skadevolder er utilregnelig efter [straffeloven § 16](#):

Ved vurderingen af, om en utilregnelig person har handlet forsættligt, kan der ikke lægges vægt på den pågældendes manglende forståelse eller manglende målbevidsthed. Der foreligger det nødvendige strafferetlige forsæt, når den objektive gerning klart bærer præg af at høre til dem, der tilregnes en normal gerningsperson som forsættlig.

En objektiveret målestok – parallel til adækvansvurderingens abstrakte påregnelighedsstandard. Statslig offererstatning behandles nærmere under [voldsoffer-erstatning](#).

Atypiske tabsposter. Adækvansen afgør også, om en usædvanlig tabspost overhovedet er erstatningsberettiget. I **13-520-01161** havde et overfald forsinket en reservelæges speciallægeuddannelse med 13 måneder. Kravet kunne ikke bæres som tabt arbejdsfortjeneste, da ansøgeren var raskmeldt og arbejdede – men nævnet anerkendte tabet som "andet tab" efter [erstatningsansvarsloven § 1](#) og tilkendte skønsmæssigt 100.000 kr. Udmålingen af de enkelte poster behandles under [tabt-arbejdsfortjeneste](#) og [svie-og-smerte](#).

LOV	Erstatningsansvarsloven § 1, stk. 1	Erstatningsansvarsloven § 24a
	Færdselsloven § 101, stk. 1	Offererstatningsloven § 1, stk. 1 Straffeloven § 16
PRAKSIS	Højesteret · Erstatningsansvar for advokat i forbindelse med mangelfuld advokatundersøgelse af seksuel chikane (A mod Advokat B)	09.12.2025
	Højesteret · Statens regreskrav mod 12-årig efter vold mod lærer bortfaldt på grund af skadevolderens forhold og manglende betalingsevne	02.11.2023
	Højesteret · Ansvarsforsikringsselskabs erstatningspligt ved færdselsuheld omfattede ikke psykisk lidelse hos vidne til ulykken	19.08.2021
	Højesteret · Højesterets dom om offererstatning: Vold begået af utilregnelig person og spørgsmålet om forældelse	19.10.2017
	Højesteret · Vådeskudsulykke: Påregnelighed af posttraumatisk belastningsreaktion (PTSD) og senere psykisk lidelse som følge af retssag	16.03.2012
	Erstatningsnævnet · Erstatning for psykisk skade til ansatte efter voldsom knivstiksepisode på forsorgshjem	13.07.2018
	Erstatningsnævnet · Afslag på offererstatning for psykisk skade efter brandstiftelse grundet manglende nærliggende fare	13.07.2018
	Erstatningsnævnet · Erstatning for forlænget speciallægeuddannelse som følge af voldeligt overfald	12.07.2018

§ 11 Egnethedsvurderingen – er hændelsen egnet til at forårsage skaden?

Før kausaliteten overhovedet kan bedømmes, skal det afklares, om hændelsen **lægefagligt er egnet** til at forårsage den konstaterede skade. Her har Ankestyrelsen fastlagt en metodisk regel af betydelig praktisk vægt.

I **7-13** bukkede en borger sig forover med en pose på 25 kg, satte posen fra sig og mærkede voldsomme smerter, da han rejste sig op **uden** vægtbelastning. Arbejdsskadestyrelsen afviste, fordi man alene så på det element, der

lå umiddelbart før smerten – oprejsningen uden vægt. Ankestyrelsen genoptog sagen på ulovbestemt grundlag og anerkendte diskusprolapsen:

Generelt er der lægefagligt ikke belæg for, at man kan opdele en forløftning i delelementer og specifikt pege på, hvor og hvordan skaden/smerten opstår.

Det **samlede hændelsesforløb** – nedbøjningen med 25 kg og den efterfølgende oprejsning – skulle vurderes som én helhed, og helheden var egnet til at medføre prolapsen, ikke mindst fordi borgeren befandt sig i en akavet bevægelse under belastningen. Metodisk er dette en advarsel mod at atomisere hændelsesforløbet: en delelementanalyse kan kunstigt bortdefinere den kausalt afgørende belastning.

Egnethedskravet skærer dog også fra. I **U-16-08** afviste Ankestyrelsen i fire samlede sager (trykkeriarbejder, frisør, slagteriarbejder og montrice) at anerkende diskusprolaps og degenerative forandringer i nakken som erhvervssygdom. Uanset belastende arbejdsstillinger og tunge løft var forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget udsigtsløs:

Ankestyrelsen fastslog i sagerne, at forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget ville være udsigtsløs, idet der ikke havde været tale om direkte fysiske påvirkninger af nakkeryggen.

Kravet om **direkte fysisk belastning af den pågældende legemsdel** fungerer her som en egnethedstærskel: uden en påvirkning, der lægefagligt kan ramme netop nakkeryggen, opstår kausalitetsspørgsmålet slet ikke.

Erstatningsnævnets **13-520-00526** viser samme logik på det psykiske felt: PTSD-diagnosen forudsætter en hændelse af exceptionel svær belastning, og et slag i brystet med en albue i mellemgulvet ligger under denne tærskel – hændelsen var ikke egnet til at udløse den påberåbte diagnose.

Også i den modsatte retning kan årsagskæden være tilstrækkelig. [Vejledningen om forsørgertabserstatning](#) opstiller et instruktivt eksempel: en sælger på vej til kundebesøg får en blodprop i benet, mister herredømmet over bilen og dør ved sammenstød. Da blodproppen med altovervejende sandsynlighed ikke ville have medført døden, hvis afdøde ikke havde befundet sig i bilen i medfør af sit arbejde, peger dette på en sådan årsagssammenhæng mellem arbejdet og dødsfaldet, at ulykken efter en konkret vurdering vil kunne anerkendes som arbejdsskade – en ren anvendelse af betingelseslæren.

LOV

Arbejdsskadesikringsloven § 5

Arbejdsskadesikringsloven § 6

Arbejdsskadesikringsloven § 7

PRAKSIS	Ankestyrelsen · Anerkendelse af Diskusprolaps som Ulykke: Vurdering af sammensatte hændelsesforløb under arbejdsskadesikring	01.01.2013
	Ankestyrelsen · Anerkendelse af diskusprolaps og degenerative forandringer i nakken som erhvervssygdom: Krav om direkte fysisk belastning	01.01.2008
	Erstatningsnævnet · Vurdering af PTSD-diagnose og krav til hændelsens karakter ved voldsepisode på institution	19.11.2015

§ 12 Forvaltningsrettens krav til oplysning og begrundelse af kausalitetsvurderingen

Fordi langt de fleste kausalitetsvurderinger i personskadesager træffes af forvaltningsmyndigheder – Arbejdsmarkedets Erhvervssikring, Ankestyrelsen, Patienterstatningen, Erstatningsnævnet – er officialprincippet en integreret del af retsstillingen.

Folketingets Ombudsmand har i [udtalelsen om reduktion i arbejdsskadeerstatning på grund af forudbestående lidelse](#) behandlet netop samspillet mellem sagsoplysning, begrundelse og beviskrav ved fradrag for forudbestående lidelse. Ombudsmanden fastslog, at en skadelidt, der ikke har påklaget et forbehold taget ved anerkendelsen, **ikke** derved mister retten til senere at påklage forbeholdet, når det faktisk har medført en reduktion af erstatningen – særligt fordi myndighedernes egen praksis behandler underretningspligten som en ordensforskrift og ikke en gyldighedsbetingelse.

Om officialprincippet indhold i denne sammenhæng:

Officialprincippet indebærer at myndigheden har pligt til at sikre sig, dels at myndigheden er i besiddelse af de oplysninger der er nødvendige for at træffe afgørelse i den foreliggende sag, dels at disse oplysninger er korrekte.

I [udtalelsen om utilstrækkeligt oplysningsgrundlag og mangelfulde begrundelser ved myndighedernes behandling af arbejdsskadesag](#) kritiserede Ombudsmanden, at sagens oplysningsgrundlag alene bestod af to anmeldelsesblanketter, uden spørgeskemaer om den erhvervsbetingede lidelse og uden oplysninger fra arbejdsgiver – hvorved myndighederne ikke kunne bedømme, om sagen skulle forelægges Erhvervssygdomsudvalget. Tilsvarende i [udtalelsen om oplysning af arbejdsskadesag](#), hvor Sikringsstyrelsen burde have indhentet oplysninger fra skadelidte og to øjenvidner om hændelsesforløbet – eller i det mindste have givet skadelidte lejlighed til at udtale sig om de foreliggende oplysninger, før den "underliggende årsag" til afslaget (at der slet ikke forelå et ulykkestilfælde) blev lagt til grund.

En særlig skarp pointe angår **fravigelse af lægelige erklæringer**. I [udtalelsen om afslag på hjælp til tandbehandling](#) – hvor spørgsmålet netop var, om der forelå den fornødne årsagssammenhæng – bemærkede Ombudsmanden, at myndighederne ikke havde argumenteret nærmere for, hvorfor de nåede en anden vurdering end de specialerklæringer, borgeren havde indhentet, fx ved henvisning til andre tandlægelige oplysninger, der talte imod. Myndigheden kan altså ikke tilsidesætte foreliggende lægelige erklæringer om kausalitet uden at forholde sig til dem.

Om bevisvurderingen generelt fastslår [2015-57](#), at princippet er en garantiforskrift, at tvivl om væsentlige faktiske oplysninger skal søges afklaret, at der gælder fri bevisbedømmelse – men at der ikke må foretages en **vilkårlig, forenklet eller generaliseret** bevisbedømmelse – og at kravene til undersøgelsesernes udstrækning øges, jo mere indgribende afgørelsen er.

De forvaltningsretlige krav har direkte materiel effekt. **U-15-02** viser, at manglende anvendelse af formodningsreglen er en retlig fejl, der skal rettes. **131-09** viser, at en klart forkert ménvurdering – hvor ikke alle gener var medregnet – udgør en væsentlig sagsbehandlingsfejl, der begrundet genoptagelse på ulovbestemt grundlag. Og **26er21** viser modstykket: hvor der ikke påvises konkrete forhold, der kan medføre berettiget kritik af Patienterstatningens sagsbehandling, er der heller ikke grundlag for en særlig retrospektiv vurdering.

LOV	Arbejdsskadesikringsloven § 12, stk. 2	Forvaltningsloven § 24, stk. 1, 2	
PRAKSIS	Patienterstatning domme · Byret frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen: Intet grundlag for erstatning for tab af erhvervsevne efter forsinket diagnosticering og forværede ryggener		30.09.2020
	Ankestyrelsen · Forvaltningsretlig genoptagelse af sag om erhvervsevnetab uafhængigt af arbejdsskadesikringslovens specifikke genoptagelsesregel		01.01.2005

Ankestyrelsen · Genvurdering af arbejdsskadesager: Hjemmel til at ændre afgørelse til skade for sikrede ved retlig fejl

01.01.2002

Sammenfatning: et gradueret bevisbyrdesystem med adækvansen som ydre ramme

Praksis på tværs af Højesteret, landsretterne, byretterne, Ankestyrelsen, Patienterstatningen og Erstatningsnævnet tegner et sammenhængende billede.

Bevisbyrden er gradueret efter fejlens karakter. Udgangspunktet er skadelidtes bevisbyrde med krav om overvejende sandsynlighed. Er der klart begået en ansvarspådragende fejl, som kunne have forårsaget skaden, lempes kravet til "en vis større sandsynlighed" (**25er17** med henvisning til **U.2019.3916H**). Er fejlene grove, vendes bevisbyrden helt om, så skadevolder må godtgøre, at tabet var indtrådt alligevel (**BS-17375/2025-HJR-**). Men lempelsen er betinget: består der ingen reel tvivl om kausaliteten, hjælper selv en klar fejl ikke (**- næstved-6-12-2021**).

Lovgiver har vendt udgangspunktet på to områder. I arbejdsskadesager gælder formodningsreglen i [arbejdsskadesikringsloven § 12, stk. 2](#) – videreført uændret fra den tidligere lovs § 13 – hvorefter myndighederne må bevise, at overvejende sandsynlighed taler imod årsagssammenhængen. Reglen rækker til afledte følger i andre legemsdele (**2-22**) og til psykiske symptomer efter fysisk skade (**9-23**), og lægelig tvivl skal komme tilskadekomne til gode. I patientskadesager fastholder [klage- og erstatningsloven § 20, stk. 1](#) derimod kravet om overvejende sandsynlighed, med den skærpelse for diagnoseforsinkelse, der følger af [§ 21, stk. 1](#).

Forudbestående lidelser skærer begge veje. Skadelidtes sårbarhed fritager ikke skadevolder – den kan tværtimod forøge erstatningen (**142/1996**) – men hændelsen skal reelt have forværret tilstanden. Fradrag kræver, at lidelsen har været symptomgivende med lægelig dokumentation, eller at der foreligger en sikker prognose for symptomer uanset skaden (méntabellens afsnit 4.2). Årsagen kan fordeles frem for at være alt-eller-intet (**U-3-07**: 50 %; **vestre-landsret-12-4-2018**: højst 10 %).

Lægefagligheden er afgørende, men ikke ubegrænset. Retslægerådet trumfer AES (**- vestre-landsret-27-8-2021**), definerer diagnosernes nedre grænse (**13-520-00526**) og bærer både afvisninger og bevislempelser. En forbeholden erklæring – "sandsynlig, men ikke graduérbar" – løfter dog ikke bevisbyrden (**vestre-landsret-22-4-2021**), og der kræves et sikkert grundlag for at tilsidesætte et sagkyndigt kollegialt nævn.

Adækvansen er en selvstændig ventil, ikke en gentagelse af kausaliteten. PTSD efter forsætlig vold er ikke atypisk (**BS-1971/2023-HJR**), men psykisk lidelse hos et blot vidne til et færdselsuheld falder uden for (**BS-38951/2020-HJR**). Grænsen går ikke ved vidne-rollen, men ved fraværet af nærliggende fare for egen person (**15-520-08348** over for **16-520-10292**). Og hvor adækvansen er opfyldt, kan andre hensyn stadig bære resultatet – i **BS-1971/2023-HJR** bortfaldt regreskravet efter billighedsreglen i [erstatningsansvarsloven § 24 a](#), skønt både kausalitet og påregnelighed var på plads.

Metodisk gælder to advarsler. Hændelsesforløbet må ikke atomiseres i delelementer (**7-13**), og myndigheden må ikke tilsidesætte foreliggende lægelige erklæringer om kausalitet uden at begrunde hvorfor.

LOV

[Arbejdsskadesikringsloven § 12, stk. 2](#)

[Erstatningsansvarsloven § 1, stk. 1](#)

[Erstatningsansvarsloven § 24a](#)

[Klage- og erstatningsloven § 20, stk. 1](#)

[Klage- og erstatningsloven § 21, stk. 1](#)

PRAKSIS	Højesteret · Erstatningsansvar for advokat i forbindelse med mangelfuld advokatundersøgelse af seksuel chikane (A mod Advokat B)	09.12.2025
	Højesteret · Statens regreskrav mod 12-årig efter vold mod lærer bortfaldt på grund af skadevolderens forhold og manglende betalingsevne	02.11.2023
	Højesteret · Ansvarsforsikringsselskabs erstatningspligt ved færdselsuheld omfattede ikke psykisk lidelse hos vidne til ulykken	19.08.2021
	Højesteret · Højesterets afgørelse om godtgørelse for ulovlig frihedsberøvelse og særlige psykiske belastninger	12.09.1997
	Patienterstatning domme · Forsinket indlæggelse ved blodprop: Retten forhøjede varigt mén fra 35 % til 70 % efter lempelse af beviskrav for årsagssammenhæng	16.12.2022
	Patienterstatning domme · Retten i Næstved frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen i sag om årsagssammenhæng mellem anerkendt patientskade og efterfølgende smertetilstand	06.12.2021
	Patienterstatning domme · Stadfæstelse af afslag på patienterstatning – AES' vurdering af årsagssammenhæng havde ikke støtte i Retslægerådets svar	27.08.2021
	Patienterstatning domme · Vestre Landsret frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen i sag om psykisk følgeskade efter anerkendt fejloperation i hånd	22.04.2021
	Patienterstatning domme · Vestre Landsret stadfæstede afslag på yderligere varigt mén og erhvervsevnetab efter forsinket diagnosticering af livmoderhalskræft – depression og kognitive gener ikke overvejende forårsaget af patientskaden	12.04.2018
	Ankestyrelsen · Erstatning for tab af erhvervsevne: Anvendelse af formodningsreglen ved psykiske symptomer efter fysisk arbejdsskade	01.01.2023
	Ankestyrelsen · Formodningsreglen i arbejdsskadesager gælder også for afledte følger af en anerkendt skade	01.01.2022
	Ankestyrelsen · Anerkendelse af Diskusprolaps som Ulykke: Vurdering af sammensatte hændelsesforløb under arbejdsskadesikring	01.01.2013
	Ankestyrelsen · Fastsættelse af årsløn og erhvervsevnetab ved arbejdsskade i fleksjob	01.01.2007
	Erstatningsnævnet · Erstatning for psykisk skade til ansatte efter voldsom knivstiksepisode på forsorgshjem	13.07.2018

Erstatningsnævnet · Afslag på offererstatning for psykisk skade efter brandstiftelse grundet manglende nærliggende fare

13.07.2018

Erstatningsnævnet · Vurdering af PTSD-diagnose og krav til hændelsens karakter ved voldsepisode på institution

19.11.2015

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Arbejdsskadesikringsloven § 12	stk. 1, 2	Erstatningsansvarsloven § 1	stk. 1
Erstatningsansvarsloven § 24a		Klage- og erstatningsloven § 19	stk. 1
Klage- og erstatningsloven § 20	stk. 1	Klage- og erstatningsloven § 21	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

46 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

10

23.04.2026	Socialpædagog mod Region Syddanmark: Erstatning for psykisk arbejdsskade ved psykiatrisk afdeling	10713-12721
------------	---	-------------

09.12.2025	Erstatningsansvar for advokat i forbindelse med mangelfuld advokatundersøgelse af seksuel chikane (A mod Advokat B)	17375-2025
19.03.2024	Retten til forskud på erstatning for erhvervsevnetab ved modtagelse af ledighedsydelse	bs-18913-2023-hjr
02.11.2023	Statens regreskrav mod 12-årig efter vold mod lærer bortfaldt på grund af skadevolderens forhold og manglende betalingsevne	bs-1971-2023-hjr
19.08.2021	Ansvarsforsikringsselskabs erstatningspligt ved færdselsuheld omfattede ikke psykisk lidelse hos vidne til ulykken	bs-38951-2020-hjr
14.05.2020	Højesterets dom om prøvelsesret i regressager efter offererstatningsloven og årsagssammenhæng ved flere skadesbegivenheder	bs-41492-2019-hjr
29.11.2018	Højesterets fastlæggelse af erstatningsopgørelse ved mangelfuld advokatrådgivning om ejendomsstatus	49-2018
19.10.2017	Højesterets dom om offererstatning: Vold begået af utilregnelig person og spørgsmålet om forældelse	298-2016
16.03.2012	Vådeskudsulykke: Påregnelighed af posttraumatisk belastningsreaktion (PTSD) og senere psykisk lidelse som følge af retssag	23-2010
12.09.1997	Højesterets afgørelse om godtgørelse for ulovlig frihedsberøvelse og særlige psykiske belastninger	142/1996

PATIENTERSTATNING DOMME · FØRSTE INSTANS

17

07.05.2026	Patienterstatning: Selvmord skyldtes akut forværring af psykisk sygdom – ikke den modtagne behandling	26er37
16.12.2022	Forsinket indlæggelse ved blodprop: Retten forhøjede varigt mén fra 35 % til 70 % efter lempelse af beviskrav for årsagssammenhæng	25er17
22.02.2022	Retten i Esbjerg frifinder Ankenævnet for Patienterstatningen – manglende bevis for årsagssammenhæng mellem behandlingsskade og kognitive gener	esbjerg-22-2-2022
06.12.2021	Retten i Næstved frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen i sag om årsagssammenhæng mellem anerkendt patientskade og efterfølgende smertetilstand	naestved-6-12-2021
09.11.2021	Mor til barn med alvorlig fødselsskade fik ikke erstatning for egne psykiske følger – landsretten lagde vægt på ankenævnets beslutningsgrundlag	26er04
27.08.2021	Stadfæstelse af afslag på patienterstatning – AES' vurdering af årsagssammenhæng havde ikke støtte i Retslægerådets svar	vestre-landsret-27-8-2021
07.07.2021	Retten i Herning frifandt Ankenævnet for Patienterstatning – patient havde ikke løftet bevisbyrden for årsagssammenhæng mellem diagnoseforsinkelse hos lægevagten og gener efter blodprop i hjertet	herning-7-7-2021
22.04.2021	Vestre Landsret frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen i sag om psykisk følgeskade efter anerkendt fejloperation i hånd	vestre-landsret-22-4-2021
22.03.2021	Retten i Svendborg frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen: Ikke bevis for årsagssammenhæng mellem MOM-hofte og yderligere gener	svendborg-22-3-2021

30.09.2020	Byret frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen: Intet grundlag for erstatning for tab af erhvervsevne efter forsinket diagnosticering og forværrede ryggener	26er21
28.11.2019	Retten i Glostrup frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen i sag om udmåling af varigt mén – Retslægerådets vurdering af årsagssammenhæng lagt til grund frem for AES	glostrup-28-11-2019
16.04.2019	Østre Landsret stadfæstede afslag på genoptagelse af patientskadesag – Retslægerådets udtalelse var allerede inddraget og udgjorde ikke væsentlige nye oplysninger	26er33
12.04.2018	Vestre Landsret stadfæstede afslag på yderligere varigt mén og erhvervsevnetab efter forsinket diagnosticering af livmoderhalskræft – depression og kognitive gener ikke overvejende forårsaget af patientskaden	vestre-landsret-12-4-2018
20.03.2018	Retten på Bornholm frifandt Ankenævn for Patienterstatningen: To patientskader med hver 5 % méngrad havde ikke et sådant samspil, at den samlede méngrad oversteg summen	bornholm-20-3-2018
22.09.2017	Byret frifandt Ankenævnet for Patienterstatningen i sag om hjerneskade efter sugekopforløsning – skade fandtes ikke overvejende sandsynligt forårsaget af fødslen	alborg-22-9-2017
07.01.2016	Frifindelse i patientskadesag om selvmord under indlæggelse på lukket psykiatrisk afdeling – observationsniveau og behandlingsforløb var i overensstemmelse med specialiststandard	ostre-landsret-7-1-2016
15.01.2015	Retten i Esbjerg frifandt Patientskadeankenævnet: Forsinket livmoderhalskræftdiagnose gav ikke ret til erhvervsevnetabserstatning – depression skyldtes tidligere psykisk sygdom, ikke patientskaden	esbjerg-16-1-2015

ANKESTYRELSEN · NÆVN / KLAGEINSTANS

12

01.01.2023	Erstatning for tab af erhvervsevne: Anvendelse af formodningsreglen ved psykiske symptomer efter fysisk arbejdsskade	9-23
01.01.2022	Formodningsreglen i arbejdsskadesager gælder også for afledte følger af en anerkendt skade	2-22
01.01.2017	Genoptagelse og forældelse i arbejdsskadesager: Samspillet mellem nye krav og myndighedsfejl	3-17
01.01.2013	Vurdering af tab af erhvervsevne og årsløn ved arbejdsskade under arbejde med løntilskud	90-13
01.01.2013	Anerkendelse af Diskusprolaps som Ulykke: Vurdering af sammensatte hændelsesforløb under arbejdsskadesikring	7-13
01.01.2011	Arbejdsskade: Bevisbyrde for årsagssammenhæng ved genoptagelse efter udløb af 5-års fristen for varigt mén	174-11
01.01.2009	Højesteretsdom ændrer praksis for genoptagelse af sager om tab af erhvervsevne inden for 5-års fristen	146-09
01.01.2008	Anerkendelse af diskusprolaps og degenerative forandringer i nakken som erhvervssygdom: Krav om direkte fysisk belastning	U-16-08
01.01.2007	Fastsættelse af årsløn og erhvervsevnetab ved arbejdsskade i fleksjob	U-3-07

01.01.2005	Forvaltningsretlig genoptagelse af sag om erhvervsevnetab uafhængigt af arbejdsskadesikringslovens specifikke genoptagelsesregel	U-7-05
01.01.2002	Genvurdering af arbejdsskadesager: Hjemmel til at ændre afgørelse til skade for sikrede ved retlig fejl	U-15-02
01.01.1998	Højesterets afgørelse om méngrad og fradrag for forudbestående rygdefekter i arbejdsskadesager	U-6-98

ERSTATNINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS

6

14.07.2018	Vurdering af årsagssammenhæng ved hovedtraume og krav om erstatning efter vold	14-520-04089
14.07.2018	Vurdering af årsagssammenhæng ved voldsepisode og betydningen af forudbestående ryglidelser for erstatningsudmåling	14-520-04784
13.07.2018	Erstatning for psykisk skade til ansatte efter voldsom knivstiksepisode på forsorgshjem	15-520-08348
13.07.2018	Afslag på offererstatning for psykisk skade efter brandstiftelse grundet manglende nærliggende fare	16-520-10292
12.07.2018	Erstatning for forlænget speciallægeuddannelse som følge af voldeligt overfald	13-520-01161
19.11.2015	Vurdering af PTSD-diagnose og krav til hændelsens karakter ved voldsepisode på institution	13-520-00526

ANKENÆVNET FOR FORSIKRING · NÆVN / KLAGEINSTANS

1

07.08.2024	Afvisning af erstatning for varigt mén efter faldulykker - Forudbestående slidgigt og manglende årsagssammenhæng	100690
------------	--	--------